

UVODNE BESEDE

Končuje se Cankarjevo leto. Številni dogodki, nove študije in objavljene publikacije, predstavitev v različnih medijih so nas seznanjale s slovenskim genijem, ki je vnašal v svojo pisano besedo melodijo, vznesenost, trpkost, a tudi vedrino, in bogatil naš jezik. Jezik našega naroda. Vprašamo se lahko, ali kot učitelji, pedagogi in andragogi v zadostni meri prenašamo na mlade in odrasle veselje in radovednost ter spoštovanje do jezika, ki ga govorimo.

A način učenja se spreminja, vse bolj pomembna postaja vizualizacija, lahko preberemo.

Znanje pridobivamo na številne načine in izobraževalci odraslih jih odkrivamo znova in znova. Tudi o tem pišemo.

Veliko novega znanja v prihodnjem letu, pa tudi zadovoljstva z vsem, kar počnete, vam želimo v uredništvu.

Marija Velikonja (mvelikon@gmail.com)

LETO ODHAJA

***Vse prihaja in odhaja,
svet je kakor ringaraja...
(Anja Štefan)***

Tako odhaja tudi letošnje leto, ki smo ga vsaj malo zaznamovali z aktivnostmi v našem društvu. Ste vedeli, da mineva letos že 50 let od njegove ustanovitve? Na zadnjem sestanku Izvršilnega odbora ADS smo se strinjali, da je treba tako častitljiv jubilej slovesno obeležiti.

Praznovali bomo prve mesece prihodnjega leta in v ta namen pripravili, predvidoma meseca marca, slovesno prireditev, ki ne bo namenjena samo članom ADS, ampak vsem, ki jim je mar izobraževanje odraslih, društvom, združenjem, institucijam in posameznikom.

Razmišljamo tudi o organizaciji okrogle mize, kjer bi iskali odgovore na vprašanja, kam in kako pluje v prihodnje izobraževanje odraslih, kakšna je vizija razvoja tega pomembnega področja, še posebej v času, ko je minister napovedal pripravo novih strateških dokumentov v izobraževanju odraslih.

Čeprav je sofinanciranje izobraževanja odraslih na razpisu MIZŠ zelo skromno in po dosedanjih izkušnjah tudi v marsičem nerazumljivo pri izbiri projektov, ki jih sofinancirajo ali izločijo, so to za naše društvo edina sredstva, ki nam omogočajo, da lahko izpeljemo in uresničimo nekatere aktivnosti, ki bi sicer ostale le dobre ideje.

V IO ADS smo tako premislili o nekaj predlogih in se odločili, da prijavimo na razpis aktivnost, ki bo obeležila 50-letnico ADS, da nadaljujemo naše aktivnosti v lokalnih skupnostih in se še naprej povezujemo z občinami in javnimi zavodi za izobraževanje odraslih v skrbi za načrtovanje in razvoj

tega izobraževanja. Prijavili pa bomo tudi projekt, ki se ukvarja z razmisleki o skrbi za okolje in samooskrbo, ki zagotavlja tudi varnost v vedno bolj nepredvidljivih časih.

Kot je članom znano, smo že pred leti razvili zelo dober izobraževalni program Inkluzija za odrasle osebe s posebnimi potrebami v izobraževanje. Program smo sicer že nekajkrat zelo uspešno organizirali, evalvacije so bile spodbudne, saj so udeleženci programu namenili zelo visoke ocene. Izvajalci, učitelji, organizatorji izobraževanja ta znanja potrebujejo, pa se kljub temu zelo slabo odzivajo na razpis programa. Zato bomo v prihodnje še več časa posvetili promociji in predstavitvi programa, ker se zavedamo, da je med redkimi programi pri nas, če ne edini, ki v celoti obravnava probleme inkluzije oseb s posebnimi potrebami v izobraževanje, še posebej odraslih. Pripravili smo tudi odlično zloženko za predstavitev programa.

Še posebej sem vesela naše ideje, ki sedaj že četrto leto «gradi mostove» v izobraževanju odraslih med bivšimi jugoslovanskimi republikami. Prihodnje leto se bomo že petič srečali, tokrat v Srbiji.

Ne bom ponavljala, da sem razočarana nad pasivnostjo večine članov ADS. Tolaži me le dejstvo, da tudi v ostalih stanovskih društvih ni nič bolje. Odgovora ne ve nihče, zakaj je tako, še posebej, ker se istočasno večja vloga nevladnih organizacij, društev, združenj. Kako bi sicer vsaj malo držali ogledalo vladajočim strukturam in vplivali na to, kaj se dogaja, o čem in kako se odloča, ko gre za izobraževanje odraslih in vseživljenjsko učenje.

O naših aktivnostih v prihodnjem letu in opravljenem delu v preteklem pa več na skupščini, ki bo predvidoma v marcu 2019.

Želim vam navdihujoče leto, ki prihaja z izposojeno, spodbudno mislijo:

**»Ko razum odkrije stvari, o katerih se mu še sanjalo ni,
ko je oko nenadoma presenečeno,
ko uho prevzame blaženost,
naj bo to nov začetek, ko se nam zazdi, da vidimo prav do roba veselja !«**

Ida Srebotnik, predsednica ADS (drustvoio@gmail.com)

SREČNO V LETU 2019 !

JUBILEJ PROFESORICE ANE KRAJNC

V začetku novembra smo delovno in svečano proslavili jubilej profesorice dr. Ane Krajnc.

Ob tej priložnosti sta Oddelek za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Univerza za tretje življenjsko obdobje dne 6. novembra 2018 priredili okroglo mizo na Filozofski fakulteti. Udeležilo se je veliko število, okoli 80 kolegov, znancev in prijateljev Ane Krajnc, med njimi so bile tudi predstavnice nekdanjih jugoslovanskih republik (Srbije in Hrvaške).

Uvodne besede na srečanju so imeli: dekan Filozofske fakultete dr. Roman Kuhar, vodja ljubljanske Univerze za tretje življenjsko obdobje Alijana Šantej in direktor Andragoškega centra RS mag. Andrej Sotošek. Ob čestitkah so poudarjali velike zasluge jubilentke tako za razvoj visokošolskega študija pedagogov in andragogov kot tudi za razvoj izobraževanja za tretje življenjsko obdobje in za razvoj izobraževanja odraslih in andragogike v Sloveniji. Na vseh teh področjih je dr. Ana Krajnc orala ledino, saj je bila ustanoviteljica visokošolskega študija andragogike v Sloveniji, s tem pa je bila tudi na nek način najbolj zaslužna za začetek uspešnega razvoja izobraževanja odraslih tako za splošno populacijo odraslih kot tudi za osebe v tretjem in četrtem življenjskem obdobju, seveda pa tudi za raziskave na tem področju.

Za okroglo mizo smo k osvetlitvi poklicne poti in uspešnosti Ane Krajnc s svojimi kratkimi prispevki pripomogli še: (navajam po zaporedju nastopov)

- dr. Petra Javrh, ki je govorila o pismenosti, pri čemer je poudarila raziskave, ki jih je o pismenosti opravila Ana Krajnc;
- dr. Zoran Jelenc, ki je prikazal izjemno bogato mednarodno dejavnost Ane Krajnc in njeno uveljavljenost v svetu, svoj prispevek pa je končal z ugotovitvijo, da si je s tem zaslužila laskavi naziv 'prva dama' in 'ambasadorka' slovenske andragogike;
- dr. Dušana Findeisen, ki je poleg prikaza tega, kar je k razvoju izobraževanja starejših v Sloveniji prispevala Ana Krajnc, govorila tudi širše o njeni vlogi in zaslugah na področju izobraževanja odraslih in tudi o njenih osebnostnih in strokovnih odlikah;
- Jasna Čurin, ki je poudarila zasluge Ane Krajnc za izobraževanje starejših na Hrvaškem, ki se je razvilo s pomočjo in v sodelovanju s Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje;
- dr. Sonja Kump, ki je osvetlila vlogo Ane Krajnc pri razvoju Centra za razvoj univerze v Ljubljani, poudarila pa je tudi njeno delo na področju razvoja univerze z mednarodnimi projekti.

Poleg nastopajočih v omizju so v razpravi sodelovali tudi nekateri udeleženci, med katerimi naj izpostavim gospo Ljubico Kosmač, ki je predstavila razvoj Inštituta za disleksijo na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje, in raziskovanje skotopičnega sindroma. Zahvalila se je Ani Krajnc za nosilno vlogo pri tem.

Srečanje se je končalo v preddverju slavnostnega prostora s prijetnim druženjem in pogovarjanjem udeležencev, podkrepljenim z bogato pogostitvijo.

Pohvalo za pobudo in izpeljavo srečanja si zaslužita zdajšnja predstojnica Oddelka za pedagogiko in andragogiko prof. dr. Nives Ličen in vodja Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani Alijana Šantej.

Jubilej Ane Krajnc sta obogatili dve knjižni izdaji, to pa sta: zbirka memoarskih vinjet z naslovom *'Liber amicorum: Človek mora biti dovolj drzen, da zagovarja svoje vrednote'*, v kateri je s svojimi spomini na Ano Krajnc in njeno delo sodelovalo 35 avtoric in avtorjev; in monografija z naslovom *'Sodobne paradigme raziskovanja izobraževanja in učenja odraslih: eseji v počastitev jubileja Ane Krajnc'*, ki vsebuje prispevke 27 avtorjev in avtoric, ki z različnimi epistemološkimi in metodološkimi pristopi predstavljajo aktualno dogajanje v andragoškem raziskovanju; uvod v monografijo je napisala tedanja ministrica za izobraževanje, znanost in šport dr. Maja Makovec Brenčič. Knjigi je izdala Znanstvena založba Filozofske fakultete. Znanstvena monografija je dostopna na spletni povezavi <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/znanstvena-zalozba/catalog/book/125>.

Prelistate jo lahko tudi na <https://knjigarna.ff.uni-lj.si/si/izdelek/1853/sodobne-paradigme-raziskovanja-izobrazevanja-in-ucenja-odraslih/>.

Nives Ličen je na koncu srečanja napovedala ponovitev okrogle mize v drugih krajih v Sloveniji, kar dokazuje, da je bilo srečanje tako zanimivo in uspešno, da ga kaže ponoviti tudi zunaj Ljubljane. Za zdaj se dogovarjajo za ponovitev okrogle mize na Pedagoški fakulteti v Kopru.

Zoran Jelenc (zoran.jelenc@guest.arnes.si)

FILM V IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH POMENI SVOBODO ZAZNAVANJA IN INTERPRETIRANJA

Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

V svetu podob, ki nas obdaja, se marsikaj spreminja. Počasi se spreminjata tudi percepcija in način učenja. Zaporedje, časovno ali tisto od vzroka k posledici, je vse manj navzoče, tako v ustnih kot pisnih besedilih. Vizualna sporočila so utripajoča, hitro se menjajo. Sodobni uredniki oddaj dobijo nalogo, da oddaje ne smejo biti daljše od 20 minut. Se naš lok pozornosti krajša?

Najverjetneje! Spletne strani tako niso urejene linearno, marveč se oblikujejo utripajoče po zanimanju bralcev. Slike bežijo. Na zaslonih računalnikov beremo diagonalno ali selektivno "posnamemo sporočila ali njihovo bistvo, tako kot posnamemo smetano s kave.« Branje ne poteka več od leve proti desni ali od vrha navzdol, marveč "skače". Mladi ljudje so od nekdaj izpostavljeni številnim podobam in dejstvo, da so podobe številne, vpliva na razmišljanje, pa tudi na internaliziranje estetskih sodil. Toda, kaj se dogaja z abstraktnim mišljenjem, ki je posledica urejenega pisanja, urejenega ustnega jezika, kaj se dogaja z urejanjem misli v za sogovornika pomenljiva besedila. V takšnih okoliščinah smo izobraževalci odraslih v zaostanku, uporabljamo učne metode, ki za današnje čase niso več dobre.

Film se zdi primernejši

Film, pa tudi pripovedovanje zgodb, nagovarjata drugačno percepcijo, ustvarjata podobe dosti boljše kot zaporednost pisanih ali ustnih besedil. Kljub temu, da se pripovedovanje zgodb naslanja na znano strukturo zaporedja, tj. začetek, sredino in konec zgodbe, pa nam metoda pripovedovanja zgodb pušča neznansko svobodo, da si ustvarjamo svoje podobe. Ko Mario Rinvolucchi govori o italijanskem jezeru Lago Maggiore, si njegovo mednarodno občinstvo predstavlja jezero v Tanzaniji, ali Kim See sredi Nemčije ali pa kar Bohinjsko jezero. Vsak na svoj način in vsak drugače.

Tudi film to omogoča, vendar vedeti moramo, poznati moramo podlago, na kateri nastaja, možnosti, ki jih ima, učinke, ki jih uporablja. Poznati moramo govorico in zmožnosti filma, da ga lahko razumemo. Vedeti moramo, denimo, da je dokumentarni film zgoščena resničnost, da so arhivski posnetki vdor v sedanost, da dokumentarni filmi od vseh resnic najboljše prikazujejo eno samo: avtorjevo. Težko je narediti dokumentaren film, ki ni propaganda, a film mora vseeno biti iskren, etičen. Poznati moramo razmerja med glasbo in besedilom, sliko in besedilom. Poznati moramo filmsko govorico, tako kot moramo razumeti ravnine v besedilu.

Od družbeno angažiranega izobraževanja odraslih do družbeno angažiranega filmskega ustvarjanja odraslih in starejših odraslih

Ustvarjati film v izobraževanju odraslih je velika učna priložnost, še večja od tiste, ko film gledamo in o njem razpravljamo. Ustvarjanje filma je lahko individualna dejavnost, vsakdo dela svoj film, lahko pa je izrazito skupnostna, nekako tako, kot je dramska igra, ki jo odrasli učenci postavijo na oder. Slednja ustvarjalce poveže, a ne delajmo si utvar, lahko jih tudi razdvoji, vsekakor pa jih ne pušča neobčutljive brez čustev, ob strani. Za film je potrebna zamisel in družbenih tem, kjer je do zamisli moč priti, je veliko.

Na Slovenski UTŽO smo doslej izvedli dva evropska filmska projekta, CINAGE o dejavnem staranju in RefugeesIN o vprašanju begunstva in beguncev oziroma njihove integracije v družbo. Njihove zgodbe so lahko tudi spodbudne, za vse nas. Marijana, diplomirana ekonomistka, zdaj študentka na SUTŽO v Ljubljani, nekoč pa begunka iz bosanske vojne, nas v filmu SUTŽO pouči, kaj storiti, če bi se sami znašli v podobni begunski situaciji. Kako iskati in ceniti vezi in rešitve, ki jih tkejo ljudje, malo manj institucije. Drugi film SUTŽO pa nas nauči, da v življenju potrebujemo vizijo, korake, proti cilju naj gredo.

Dušana Findeisen, Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje
(dusanafindeisen10@gmail.com)

**MEDNARODNO SODELOVANJE JE
»MUS«, SPOZNAJTE GA Z ERASMUS+**

Pred tridesetimi leti se je evropski izobraževalni prostor začel medsebojno povezovati. Sprva so bili to majhni koraki na področju visokega šolstva, kmalu pa si je svoj prostor znotraj programa, poleg šolskega ter poklicnega in strokovnega izobraževanja, izborilo tudi izobraževanje odraslih. Danes je Erasmus+ program, ki spodbuja povezovanje, sodelovanje in mobilnosti na področju izobraževanja in usposabljanja, mladine ter športa. Je naslednik programa Vseživljenjsko učenje in se izvaja v obdobju med 2014 in 2020. Z letom 2021 prihaja nov program, ki bo vsebinsko in organizacijsko v veliki meri sledil ustaljeni praksi obstoječega programa, prav zdaj pa že zelo intenzivno potekajo priprave, kjer skušamo najti najboljše možne prilagoditve programa trenutnim razmeram v Evropski uniji.

Za izvajanje programa poleg Izvajalske agencije (EACEA) v Bruslju skrbijo še nacionalne agencije v državah članicah. V Sloveniji področje izobraževanja in usposabljanja pokriva nacionalna agencija CMEPIUS. Program Erasmus+ omogoča sofinanciranje različnih tipov projektov in v Sloveniji lahko za področje izobraževanja odraslih prijavite projekte mobilnosti in projekte strateških partnerstev. Druge tipe projektov lahko prijavite neposredno na Izvajalsko agencijo.

Projekt mobilnosti izobraževalcem omogoča obisk sorodne institucije v tujini, kjer si s kolegom ali kolegi iz te institucije izmenjajo izkušnje, morda na tej instituciji tudi poučujejo. Projekti strateških partnerstev pa so namenjeni iskanju rešitev na določenem področju, kjer je identificirana pomanjkljivost (neustrezni materiali za določeno ciljno skupino, neprilagojen kurikulum itn.).

V Sloveniji je program že dodobra uveljavljen in organizacije za izobraževanje odraslih v njem tudi zelo uspešno sodelujejo. V času od leta 2007 je bilo tako izpeljano že preko 200 projektov, na mobilnosti pa se je odpravilo več kot 2500 izobraževalcev. Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož je tako v okviru programa Erasmus+ izvedla zelo dober projekt z naslovom **Zelena knjižnica: Knjige in narava nam pomagajo**. Želeli so razširiti in posodobiti nabor izobraževalnih, svetovalnih in informativnih dejavnosti za odrasle, ki jih ponujajo obiskovalcem, poleti lahko s pridom izkoristijo tudi čudovit vrt, ki ga ima knjižnica. Povezali so se z Društvom bibliotekara Istre, ki je pobudnik in gonilna sila hrvaškega projekta Zelena knjižnica. V okviru projekta so na Hrvaško odšle štiri sodelavke knjižnice, si ogledale delo hrvaških kolegov in z njimi izmenjale izkušnje. Rezultat projekta je program Zelene knjižnice, ki ga zdaj izvaja tudi ormoška knjižnica.

V letu 2017 je bilo pripravljeno **Vmesno nacionalno poročilo o implementaciji in učinkih programa Erasmus+¹** in rezultati so pokazali, da ima mednarodno sodelovanje v programu Erasmus+ pozitiven vpliv na profesionalni razvoj osebja, razvoj lokalnih skupnosti in dvig kakovosti sistema izobraževanja odraslih v Sloveniji. Organizacije, vključene v raziskavo, so se strinjale, da ima mednarodno sodelovanje pozitiven učinek na njihovo prepoznavnost v okolju, odprtost organizacije do lokalnega okolja in širše, prav tako so menja, da je sodelovanje v

¹ Klemenčič, E. 2017. *Vmesno nacionalno poročilo o implementaciji in učinkih programa Erasmus+*. Ljubljana. CMEPIUS.

mednarodnih projektih pozitivno vplivalo na razširjanje dobre prakse izobraževanja odraslih znotraj Slovenije.

Vsak udeleženec mobilnosti, ki je bila sofinancirana s programom Erasmus+, mora ob povratku izpolniti vprašalnik, s katerim se preverja stopnja zadovoljstva z različnimi vidiki projekta. Te podatke spremljamo že od začetka programa in v vsem času je kar 83 odstotkov vprašanih odgovorilo, da so z mobilnostjo Erasmus+ zelo zadovoljni, kar 98 odstotkov le-teh pa bi tovrstno izkušnjo priporočali tudi svojim kolegom.

Udeleženci mobilnosti so ob tem poudarili tudi učinek na svojo organizacijo: motivira jih k uporabi novih pristopov in metod poučevanja ter uporabi dobrih praks, hkrati pa jih spodbuja k novemu ali tesnejšemu sodelovanju s partnerskimi organizacijami ter vodi k internacionalizaciji domače institucije.

Navajajo, da so se veliko naučili s področja, ki ga je obravnaval projekt, hkrati pa razširili znanje na svojem profesionalnem področju. Podrobneje so spoznali sistem izobraževanja odraslih v tujih državah. Kot glavno motivacijo za udeležbo v programu Erasmus+ pa udeleženci navajajo izboljšanje socialnih, jezikovnih in/ali kulturnih kompetenc, vzpostavljanje novih stikov in pridobivanje praktičnih veščin, uporabnih za njihovo trenutno delovno mesto in profesionalni razvoj.

Pred nami je **nov razpis programa Erasmus+** in v tem času že potekajo promocijske aktivnosti, ki so namenjene potencialnim prijaviteljem. Vabimo vas, da se udeležite seminarjev za prijavitelje, ki potekajo v decembru in januarju. Podrobneje vam bomo predstavili program Erasmus+ ter priložnosti, ki jih le-ta ponuja izobraževalcem odraslih in vas povabili k prijavi vaših projektnih predlogov. Rok za prijavo projektov mobilnosti je 5. februar 2019, za strateška partnerstva pa 21. marec 2019.

Prvi korak k načrtovanju projekta je pregled stanja in analiza potreb v organizaciji, ki se projekta loteva. S tem razmislekem določite, kakšne so vaše potrebe, s katerimi aktivnostmi boste pridobili novo znanje, metode, in predvsem kakšni so pričakovani rezultati ter učinki projekta. S projektnimi aktivnostmi je moč vplivati tudi na izboljšanje sistema izobraževanja odraslih na nacionalni ravni. Prav zato je pomembna presoja, komu te rezultate sporočiti in prenesti, kar predvidimo že v fazi načrtovanja. Projektni rezultat je tako lahko že sama izpeljava projekta, pa tudi konkretne aktivnosti: lahko je to sprememba v organizaciji, učinki na posameznika, lokalno skupnost, učeče skupine itn. Ciljne skupine, ki jih seznanjamo z rezultati, so tako učeči se, ostali sodelavci kolektiva, sorodne in krovne institucije in še drugi. Ko je to določeno, je potrebno identificirati še najprimernejše kanale sporočanja in eden izmed najboljših kanalov je vsekakor tudi EPALE.

EPALE je elektronska platforma za izobraževanje odraslih v Evropi, namenjena strokovnjakom na področju izobraževanja odraslih. Spletna skupnost šteje že več kot 46.000 strokovnjakov s področja izobraževanja odraslih, med njimi je tudi več kot 460 registriranih uporabnikov iz Slovenije. Platforma omogoča diseminacijo projektnih rezultatov, kaj se izobraževalci odraslih lahko naučijo preko sodelovanja v projektu Erasmus+. Platforma omogoča tudi iskanje projektnih partnerjev oziroma organizacij, ki delujejo na sorodnem področju in se ukvarjajo s podobno tematiko kot vi. Svoje ideje lahko prepletete in se povežete ter morda na tak način začnete mednarodno projektno pot.

December 2018, leto IX, številka 2

Mednarodno sodelovanje in mreženje danes postajata nuja in zakaj ne bi z aktivnostmi programa Erasmus+ in platforme EPAL spoznali, kako v tujini poteka delo izobraževalcev odraslih!

Erasmus+ ni »mus«, pomaga pa!

Ana Stanovnik Perčič (ana.stanovnik-percic@cmepius.si) in

Maruša Bajt (marusa.bajt@cmepius.si)

MEDNARODNE IN PRIMERJALNE ŠTUDIJE ZA ŠTUDENTE IN PRAKTIKE V IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH IN VSEŽIVLJENJSKEM UČENJU

Na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani je 20. in 21. novembra potekalo prvo srečanje partnerjev projekta Erasmus+ na temo »Mednarodne in primerjalne študije za študente in praktike v izobraževanju odraslih in vseživljenjskem učenju« (*International and Comparative Studies for Students and Practitioners in Adult Education and Lifelong Learning – INTALL*).

Projekt, ki traja tri leta (1. 9. 2018 – 31. 8. 2021), vodi Univerza v Würzburgu, kot partnerji pa v projektu sodelujemo Univerza v Dublinu, Univerza v Firencah, Univerza v Padovi, Univerza v Hamburgu, Univerza v Lizboni, Univerza v Pécsu, Univerza v Ljubljani, Evropsko združenje za izobraževanje odraslih (EAEA) ter Nemško združenje za izobraževanje odraslih (DfV).

Projekt si prizadeva združiti študente, praktike in raziskovalce na področju izobraževanja odraslih in vseživljenjskega učenja ter s tovrstnim partnerstvom izboljšati poti za profesionalizacijo izobraževanja odraslih tako v teoriji kot v praksi.

V sklopu projekta bomo:

- a) razvili metodologijo za skupno poučevanje študentov in praktikov;
- b) vzpostavili mednarodno učečo se skupnost;
- c) razvili portfolio za spodbujanje zaposljivosti v izobraževanju odraslih; ter
- d) vzpostavili odprto dostopno spletno platformo, namenjeno mednarodnim in primerjalnim študijam v izobraževanju odraslih.

Projekt v Sloveniji koordinira Borut Mikulec z Oddelka za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete.

Več informacij o projektu je dostopnih na spletni strani projekta: <https://www.hw.uni-wuerzburg.de/intall/startseite/>

Borut Mikulec (borut.mikulec@ff.uni-lj.si)

PREDLOGI ZVEZE DRUŠTEV UPOKOJENCEV ZA IZOBRAŽEVANJE STAREJŠIH

Zveza društev upokojencev Slovenije (ZDUS) je v zadnjem obdobju zelo aktivna. To se kaže na različne načine, ki jih prikazujem v nadaljevanju.

Pripravila je več okroglih miz na temo strategija dolgožive družbe in aktivnega staranja. Takšne okrogle mize je priredila in izpeljala npr. na Festivalu za tretje življenjsko obdobje v letih 2015 in tudi letos. Letos je na Festivalu za 3ŽO organizirala dve okrogli mizi, z naslovoma: *'Vseživljenjsko učenje za življenje in ustvarjanje starejših v družbi prihodnosti'* in *'Izzivi vseživljenjskega učenja*

starejših! V njenih zaključkih je bila dana vrsta predlogov, ki zadevajo izobraževanje in usposabljanje starejših; med temi so: sprejetje akcijskih načrtov za udejanjanje Strategije dolgožive družbe, ki jo je Vlada sprejela v letu 2017, za njeno udejanjanje pa je potreben medsektorski pristop; podobno temu je potrebno za udejanjanje Strategije vseživljenjskosti učenja, sprejete leta 2007, sprejeti tudi dejavnosti za njeno uresničitev; sistem mora zagotoviti materialno podporo za razvoj in izpeljavo ustreznih programov izobraževanja in učenja za starejše, prav tako pa tudi za usposabljanje osebja, ki skrbi za izobraževanje in učenje starejših. Sprejet je bil tudi sklep, da naj se skliče delovno skupino za pripravo predlogov ukrepov za udejanjanje Strategije dolgožive družbe in še posebno za ukrepe na področju izobraževanja in usposabljanja.

Memorandum 2018 govori o stališčih, načinu in vsebini prihodnjega sodelovanja s političnimi strankami ter drugimi nosilci politične oblasti, o vprašanjih, s katerimi smo se srečevali starejši v slovenski družbi v preteklem obdobju, v letu 2018 in se bomo v naslednjem obdobju. V dvaindvajsetih straneh obsegajočem besedilu je tudi poglavje z naslovom 'Uspešna strategija upravljanja dolgožive družbe', v katerem sta med 12 načeli tudi (str. 7) točki o tem, da morajo biti starejši vključeni v izobraževanje in usposabljanje tako za osebni razvoj kot za poklicno dejavnost; to jim pomaga, da se »vključujejo v družbo in da z aktivnim staranjem ohranjajo intelektualne sposobnosti«; država s tem tudi pomaga starejšim, da se usposobijo za prostovoljno delo, ki naj ga opravljajo po svoji presoji tako dolgo, kot sami hočejo in na način, ki se jim zdi najustreznejši; ta njihov prispevek mora biti polno priznan.

V preteklih dneh se je sestala delovna skupna, navedena v prvem odstavku. Sprejela je predloge, ki obsegajo 15 točk in zadevajo (navajam jih v skrajšani obliki): pobudo za pripravo akcijskih načrtov za področja izobraževanja; zahtevo, da mora Vlada sodelovati pri izvedbi in realizaciji načrtov za izobraževanje, učenje in usposabljanje starejših, ki so pomembna sestavina strategije vseživljenjskosti učenja; pri akcijskih načrtih na področju izobraževanja in učenja odraslih (s tem tudi starejših oseb) je potrebno upoštevati Strategijo vseživljenjskosti učenja v Sloveniji; država in njeni državljani potrebujemo jasno strategijo – doktrino in operativni program izobraževanja starejših od 65 let; starejše osebe morajo biti vključene v izobraževanje in usposabljanje tako za delo kot za osebni razvoj; spodbujati je treba vključevanje starejših oseb v programe, ki prinašajo nove spretnosti in novo znanje; zagotoviti je potrebno razmere za vpeljevanje ustreznih oblik dela za starejše osebe, da bi jih spodbudili k čim večji delovni aktivnosti; izobraževanje naj se dopolni s programi za starejše od 65 let, ki naj postanejo del ponudbe javne mreže v izobraževanju in naj bodo sistemsko sofinancirani; sistem mora zagotavljati razvoj, prilagajanje in izpeljavo ustreznih programov za izobraževanje in učenje starejših oseb ter materialno podporo zanje; izobraževalni programi za starejše morajo vključevati vsebine za: pripravo na delo, pripravo na življenje po upokojitvi, doseganje in ohranjanje digitalne in funkcionalne pismenosti, aktivno, zdravo in varno staranje, samostojno življenje in izboljšanje kakovosti le-tega, medgeneracijsko sodelovanje in prostovoljstvo; posebno pozornost o pomenu in razpoložljivih možnostih učenja je potrebno nameniti informiranju in ozaveščanju starejših oseb o možnostih izobraževanja in učenja. Delovna skupina pri ZDUS v svojem dokumentu tudi opozarja na tri sistemsko neustrezno ali pomanjkljivo urejena vprašanja, to pa so: *shema direktoratskih MIZŠ naj se spremeni in preoblikuje tako, da se izobraževanje odraslih izloči iz zdajšnjega Direktorata za srednje in višje šolstvo ter izobraževanje odraslih in se za izobraževanje odraslih ustanovi samostojni direktorat; v Resolucijo o NPIO za naslednje obdobje naj se včleni tudi starejše osebe (osebe iz tretjega in četrtega življenjskega obdobja) in se jih obravnava enakovredno z drugimi starostnimi skupinami,*

seveda tudi njihovo izobraževanje in učenje kot tudi financiranje le-tega (zdajšnja Resolucija obravnava le odrasle do starosti 65 let); zakonodaja za področje izobraževanja odraslih naj se uredi celovito, v skladu s specifičnostjo izobraževanja odraslih (zdaj je izobraževanje odraslih obravnavano v več zakonih, med katerimi so tudi zakoni, ki so zgrajeni po logiki in potrebah šolskega sistema).

Ugotavljam, da se je ZDUS s svojo dejavnostjo zelo temeljito in resno usmerila v področje izobraževanja in učenja starejših. To med drugim prepričljivo dokazujejo v tem prispevku opisane aktivnosti in predlogi, ki jih sprejema ZDUS.

Zoran Jelenc (zoran.jelenc@guest.arnes.si)

VEČGENERACIJSKI DRUŽINSKI CENTER CERKNICA

Medgeneracijsko učenje postaja v evropskem prostoru (in širše) vedno bolj pomembna dimenzija vseživljenjskega učenja, tako zaradi staranja prebivalstva kot zaradi večjega razkoraka med generacijami, ki se zaradi različnih življenjskih stilov in vedno težjega usklajevanja zasebnega in poklicnega življenja med seboj oddaljujejo bolj, kot so se kadarkoli v preteklosti (več o tem gl. <http://www.emil-network.eu/>). Tako na primer v Nemčiji delujejo t.i. Medgeneracijske hiše, (<http://infed.org/mobi/mehrgenerationenhausen-multigenerational-meeting-houses-animation-care-pedagogy>), v Združenem kraljestvu Skupnostni centri (<https://www.communitycentresuk.com/>), v ZDA pa Skupnostni družinski centri (<http://www.communityfamilycenters.org/>). Vse omenjene ustanove kot temeljno poslanstvo navajajo **skrb za skupnost** in njene prebivalce, **povezovanje različnih generacij** in možnost **kakovostnega preživljanja prostega časa**.

Ker se zavedamo pomena **socialne vključenosti** in **učenja v skupnosti**, je leta 2017 v okviru **Zavoda Samostojen si** svoja vrata odprl tudi **Večgeneracijski družinski center Cerknica**, ki je zapolnil praznino na področju neformalnega in priložnostnega učenja v tem okolju. V sosednjih občinah so bili že nekaj let prej ustanovljeni medgeneracijski centri in podobne organizacije, ki prebivalcem omogočajo kakovostno preživljanje prostega časa in medgeneracijsko sodelovanje. V okviru petletnega projekta Večgeneracijski centri pa se je tudi v Cerknici zagotovil prostor za druženje, povezovanje in (medsebojno) učenje vseh generacij. Neformalno izobraževanje je bilo dolga leta vezano zgolj na dejavnosti, ki so jih organizirala lokalna društva.

Skupaj z ostalimi centri **Primorsko-notranjske regije** je temeljno poslanstvo centra opolnomočenje posameznika. Poudarjamo štiri ključne točke: informiranost, socialna vključenost, znanje in aktivnost. Tako se posameznik lažje vključi v družbo. V Večgeneracijskem družinskem centru organiziramo raznovrstne dejavnosti, ki so namenjene najširšim ciljnim skupinam. Za predšolske otroke so organizirane igralne urice v angleščini, kjer otroci spoznavajo tuj jezik ob različnih umetniških dejavnostih, kot so ples, risanje in petje in pri tem jezik spoznavajo kot zabaven način komunikacije med njimi. Za novepečene mame je organizirana telovadba z malčki, kjer se matere s pomočjo mentorice učijo, kako telovaditi in razgibati svoje telo, pri čemer malčki niso ovira, ampak prednost.

Glede na to, da je Cerknica del ruralnega okolja, je precej obiskana tudi tedenska dejavnost druženja s priseljenkami in učenja slovenščine. Udeleženke se tri ure tedensko medsebojno družijo in si izmenjujejo izkušnje, pri tem pa izvajalka dejavnosti spodbuja njihovo izražanje v

slovenščini ter jim na čim bolj poljuden način razlaga slovensko slovnico, običaje, kulturo in navade. Skupino sestavlja osem do deset priseljenk, starih od 30 do 50 let. Z izjemo dveh, ki sta iz Argentine in Rusije, so vse priseljenke bosanskega in albanskega rodu. Kot opazamo s tedensko evalvacijo, zaradi opisane dejavnosti zelo napredujejo pri razumevanju in govorjenju slovenskega jezika in se posledično lažje soočajo z vsakdanjimi dejavnostmi v novi družbi in okolju. Neformalnemu druženju in učenju je namenjeno tudi mesečno druženje bolnikov z rakom. Udeleženci si ob kavi in čaju izmenjujejo izkušnje, se podpirajo in si pomagajo.

Največji obisk beležimo na različnih tečajih (jezikovnih, kuharskih, šiviljskih) in predavanjih. Tako smo na primer v mesecu novembru začeli z začetnim tečajem šivanja, vsak četrtek osem udeleženk spoznava šivanje s šivalnim strojem in pod mentorstvom šivilje izdeluje praktične izdelke. Glede na porast zanimanja za tečaj bomo z njim nadaljevali tudi v naslednjem koledarskem letu. Veliko zanimanja je tudi za začetne in nadaljevalne tečaje angleškega jezika. Predvsem se vanje vpisujejo starejši odrasli, ki želijo vsaj bežno spoznati tuj jezik.

Začetni tečaj angleškega jezika

Organizirana predavanja, vezana na različne teme vsakdanjega življenja, pritegnejo največ poslušalcev vseh starostnih skupin. S predavanji želimo zaobjeti tematike, pri katerih se ljudje soočamo z vprašanji in izzivi in tako pripomoči k večji informiranosti različnih ciljnih skupin. Tako so bila v preteklosti že izvedena predavanja strokovnjakov s področja (sodobne) vzgoje in starševstva, zdravja, priprave hrane, vrtnarjenja, šolanja psov itn.

Večgeneracijski družinski center v Cerknici omogoča delovanje za izobraževanje in druženje, povezovanje in učenje, kar je za ruralna in obmestna središča zelo pomembno. Pojavlja pa se vprašanje, kaj se bo zgodilo, ko bo preteklo petletno obdobje projekta. Ali bomo občani še vedno imeli prostor, kjer se bomo počutili varno, ustvarjalno, sprejeto?

Več informacij o Večgeneracijskem centru Cerknica in njegovih aktivnostih si lahko ogledate na spletnih straneh Samostojen si (<http://zavod-samostojen.si/>), pristojnega ministrstva

(http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/vecgeneracijski_centri/), Zavoda in osrednji spletni strani projekta Točke moči (<https://tockemoci.si/>).

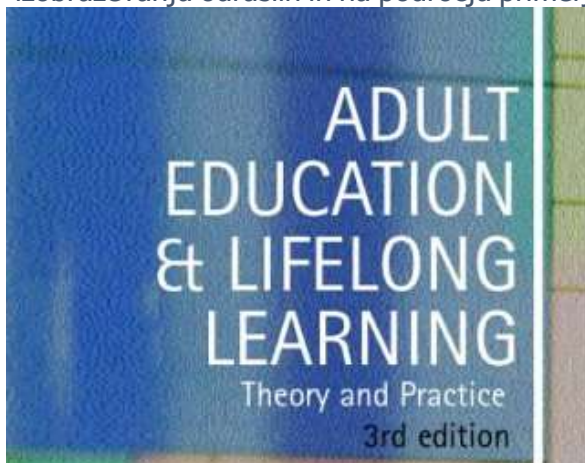
Sara Smaič, študentka, FF, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, Ljubljana (smaic.sara@gmail.com)

UMRL JE PETER JARVIS

Te dni nas je razžalostila vest, da nas je dvajsetega novembra letos v enainosemdesetem letu starosti zapustil eden velikanov izobraževanja in andragogike na svetu Peter Jarvis. Spričo tega, kako je bil vse življenje dejaven in kako se je zmeraj odzival na povabila z različnih koncev sveta, nas je vest presenetila, čeravno so tisti, ki so bili v tesnejšem stiku z njim, vedeli, da je bil resno bolan in da so bili zadnji meseci njegovega življenja še posebej težki.

»Peter je bil entuziastičen in prepričan izobraževalec odraslih, izjemen učitelj in učenjak, velik ambasador Univerze v Surrey, Metodistični minister, dober družabnik – in bolj kot vse to topel in zvest prijatelj... Obogatil nas je z globoko humanimi in demokratičnimi teorijami o človekovem učenju in njegovi socialni pomembnosti, ki jih je razvijal in v njih sodeloval«, je v svojem sporočilu o Jarvisovi smrti zapisal Jost Reischmann, upokojeni profesor andragogike na Univerzi v Tübingenu in nekdanji predsednik Mednarodnega združenja za primerjalno andragogiko (ISCAE – International Society of Comparative Adult Education).

Ni naključno, da je to napisal Jost Reischmann, saj je bržkone prispevek k mednarodnemu izobraževanju odraslih in na področju primerjalne andragogike najpomembnejši Jarvisov dosežek.

Bil je soustanovitelj in urednik Mednarodne revije za učenje in izobraževanje (IJLE – International Journal of Learning and Education); dolga leta je bil predsednik Uredniškega odbora za primerjalno izobraževanje in predsednik Angleškega združenja za mednarodno in primerjalno izobraževanje (BAICE – The British Association for International and Comparative Education). Večino svojega poklicnega življenja je namenil vzpostavljanju mednarodnih povezav in razvijanju razumevanja na področju izobraževanja odraslih. Bil je osrednja oseba za internacionalizacijo znanstvenega sodelovanja in pokroviteljstva na področju izobraževanja odraslih z objavljanjem knjig na tem področju, izšlo jih je okoli dvajset.

Poleg tega je bil izredno ploden pisec, saj je izšlo 23 njegovih monografij, poleg vrste člankov in drugih prispevkov (študije, referatov, predstavitev itn.); pogosto je bil urednik monografij, v katerih so objavljeni prispevki različnih avtorjev. S tem je znatno obogatil znanost in prakso na področju primerjalne andragogike. Med najbolj znanimi

njegovimi deli omenimo: *The Sociology Of Adult & Continuing Education* (1984); *Adult Learning In The Social Context* (1987); *Twentieth Century Thinkers in Adult & Continuing Education* (1987); *The Theory and Practice of Learning* (1987); *International Dictionary of Adult and Continuing Education* (1990); *Paradoxes of Learning: On Becoming a Individual in Society* (1992); *Perspectives on Adult Education and Training in Europe* (1992); *Adult and Continuing Education* (1995); *Ethics and Education for Adults in a Late Modern Society* (1997); *Age of Learning: Education & the Knowledge Society* (2000); *The Theory and Practice of Teaching* (2000); *Adult Education and Lifelong Learning: Theory and Practice* (2003); *Towards a Comprehensive Theory of Human Learning* (2005); *Democracy, Lifelong Learning and the Learning Society: A critical assessment of policies and ethics in lifelong education* (*Lifelong Learning and the Learning Society* (2008); *Lifelong Learning and the Learning Society Complete Trilogy Set: Democracy, Lifelong Learning and the Learning Society: Active Citizenship in a Late Modern Age* (2007); *Learning to Be a Person in Society* (2009).

Peter Jarvis se je rad odzival na povabila iz tujine; tako je pogosto obiskal tudi Ljubljano (Univerzo in Andragoški center Slovenije). Ima naziv častnega profesorja Univerze v Ljubljani. Ima tudi doktorat iz sociologije izobraževanja na Univerzi v Helsinkih. Je član Evropskega združenja za izobraževanje odraslih (EAEA) ter častni član mnogih združenj za izobraževanje odraslih v različnih državah.

Po svoji izobrazbi in znanju je Jarvis zelo vsestranski. Ima diplome iz teologije in sociologije, po njegovem načinu razmišljanja ga lahko štejemo tudi za filozofa, obsežno pa je tudi njegovo znanje iz psihologije in ekonomije. Opozarja na dejstvo, da je učenje neločljiv del okolja (družbe), v kateri človek živi in deluje. Družba nenehno vpliva na njega z enkratno kulturo, izraženo kot vsota vrednot, vezi, prepričanj, odnosov, itn. Ta kultura se zdi kot nekaj objektivnega za posameznika in jo vsak član družbe pridobi v procesu socializacije, že v formalnem izobraževanju, a Jarvis dobro pozna in upošteva tudi druge možnosti izobraževanja in učenja. To označuje kot "kulturo družbe", ki se pridobiva tudi z mediji, branjem knjig itn. Učenje poteka v celotnem življenju človeškega bitja, nastajajo nove in nove izkušnje, ki jih posameznik pridobiva v novih interakcijah, zato pripisuje učenju socialni značaj. Peter Jarvis opozarja na dvosmernost socialnega vpliva. Po eni strani okolje vpliva na posameznika in ga oblikuje, na drugi strani posameznik vpliva na svojo okolico in prispeva k njenemu spreminjanju. Govori o socialni razsežnosti učenja, ki ga sestavljajo tri ključne značilnosti, to pa so: družbena narava učnih ciljev; učenje skozi družbene odnose in družbena konstrukcija učnega procesa. Tako je učenec do neke mere "socialni konstrukt". Je tako družbeni in individualistični pojav. Pristop k učenju in odnos do učenja je po mnenju Jarvisa to, kar je za izobraževanje odraslih specifično in je njegova prednost. Jarvis učenje povezuje z večjo dejavnostjo in avtonomnostjo subjekta (učenca), ko pravi (v *Ethics and Education for Adults in a Late Modern Society*, 1997), da je učenje individualistično in individualizirajoče, je zadeva posameznika, njegova last, in ga individualizira.

S smrtjo Jarvisa nismo izgubili samo velikana izobraževanja in andragogike, temveč tudi iskrenega prijatelja Slovenije in slovenskega izobraževanja odraslih.

Zoran Jelenc (zoran.jelenc@guest.arnes.si).

STAREJŠI MOŠKI SODELUJEJO V SKUPNOSTI

V prejšnji številki glasila ADEES ste lahko prebrali kratko predstavitev mednarodnega projekta "Old guys say yes to community," katerega nosilec in koordinator je Oddelek za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete univerze v Ljubljani, ADS pa pri njem sodeluje kot nacionalni partner.

S projektom smo pričeli septembra 2016, odtlej smo pripravili metodologijo raziskovanja ter oblikovali merske inštrumente. Ob pomoči študentov smo uspešno opravili terensko raziskavo v izbranih ruralnih in urbanih skupnostih. Skupaj smo opravili 400 intervjujev, v vsaki državi po 100, in več fokusnih skupin, v vsaki državi po dve ali tri. Naredili smo zbirko dobrih praks priložnostnega učenja v organizacijah v skupnosti, ki starejšim moškim nudijo socialno oporo (čustveno, informacijsko, materialno in kot druženje). Rezultati analize intervjujev in fokusnih skupin so bili osnova, na katerih smo gradili priporočila za delo s to ciljno skupino (starejši, zlasti starejši moški).

Nedavno smo v sklopu projekta Noč raziskovalcev naš projekt predstavili starejšim v Dnevnem centru aktivnosti za starejše za Bežigradom na Puhovi, kjer smo tudi opravili del raziskave, ter dijakom III. Gimnazije v Mariboru. Upamo, da smo mlajše slušatelje navdušili za raziskovalno delo, zlasti na področju izobraževanja odraslih, starejše pa spodbudili k razmisleku o različnih vrstah vključenosti v družbo v starosti.

Na Filozofski fakulteti trenutno s študenti pripravljamo izobraževalni program za predstavnike lokalnih oblasti in nevladnih organizacij. Usposabljanje bo potekalo v sklopu več modulov, na nekaterih se bomo srečali osebno, pri drugih nam bo v pomoč spletna učilnica. Če bi se želeli udeležiti usposabljanja za delo s starejšimi v lokalni skupnosti, nam pišite, morda se bo našlo še mesto za vas. Pripravlja pa se tudi nacionalni in mednarodni spletni portal, ki bo omogočal prenos znanja med delavci različnih skupnostnih organizacij in koordinacijo ponudbe priložnostnega učenja na regionalni ali nacionalni ravni. Upamo, da bo kmalu zaživel.

Ob tej priložnosti vas vabimo, da si v soboto 11. maja 2019 rezervirate termin za obisk zaključne konference Old Guys Say Yes to Community, ki bo v Stari elektrarni v Ljubljani. Sočasno bo potekala tudi konferenca ELOA, ki bo imela bogat program za vse zainteresirane za izobraževanje starejših.

Lepo vabljeni 11. maja 2019 v Staro elektrarno v Ljubljani na konferenco "Old Guys say Yes to Community".

Naše delo lahko spremljate na: <http://www.oldguys.si/> ali preko FB <https://www.facebook.com/oldguys2016/>

Špela Močilnikar, (spela.mocilnikar@gmail.com)

ADEES, E-glasilo Andragoškega društva Slovenije

Uredniški odbor: dr. Zoran Jelenc, Borka Kucler, mag. Marija Velikonja (urednica) mvelikon@gmail.com

Oblikovanje naslovnice: Irena Hlede, Oblikovanje strani: Špela Močilnikar